

Az örök témák egyike

A tükörkép képe a kedvelt fotografiai motívumok között szerepel már jó ideje. Nem véletlenül és nem érdemtelenül. A tükröződések nemcsak formailag teremthetnek meglepőt és újszerűt a kreatív fényképész jóvoltából, hanem a képet gyakran sejtelmesebbé, többértelművé, elvontabbá s ezzel mélyebb tartalmakat tükrözővé tehetik. Az is igaz, hogy a tükörkép mint motívum meglehetősen elhasználódott már, így aztán könnyen téved a tájékozatlan fotós az ismétlő epigonizmus mezejére. Két szerzőnk kétféle szempontból igyekszik ötleteket adni ahhoz, hogyan lehet újat és jót teremteni a tükörképpel.



Claude Monet: Vízililiomok (A felhők) című festménye, 1903-ból. Monet, a színek és formák, a vízfelületek és reflexiók avatott mestere kertjének jellegzetes részletéről grandiózus méretű sorozatot festett. Érdeemes fotós szemmel is tanulmányozni a képeit.

Halott erdő. Faiskolát öntött el Gemencen a kora tavaszi árvíz. A kiöntésben némán álló csemétek tükörképeikkel együtt mély, halotti csendet idéznek föl a nézőben.



A víz nemcsak elengedhetetlen forrása az életnek, hanem az egyik legsajátosabb tükre is a bennünket körülvevő világnak. Matriális megjelenése ellenére, különösen a fényvel képzett sajátos szimbiózisából fakadóan, spirituális jelentése is lehet. Ha fotográfusként közelítünk ehhez a témához, a technikai ismeretek mellett nem árt tisztában lennünk a különféle látványok alapvető esztétikai tartalmaival.

Tükrök vizei

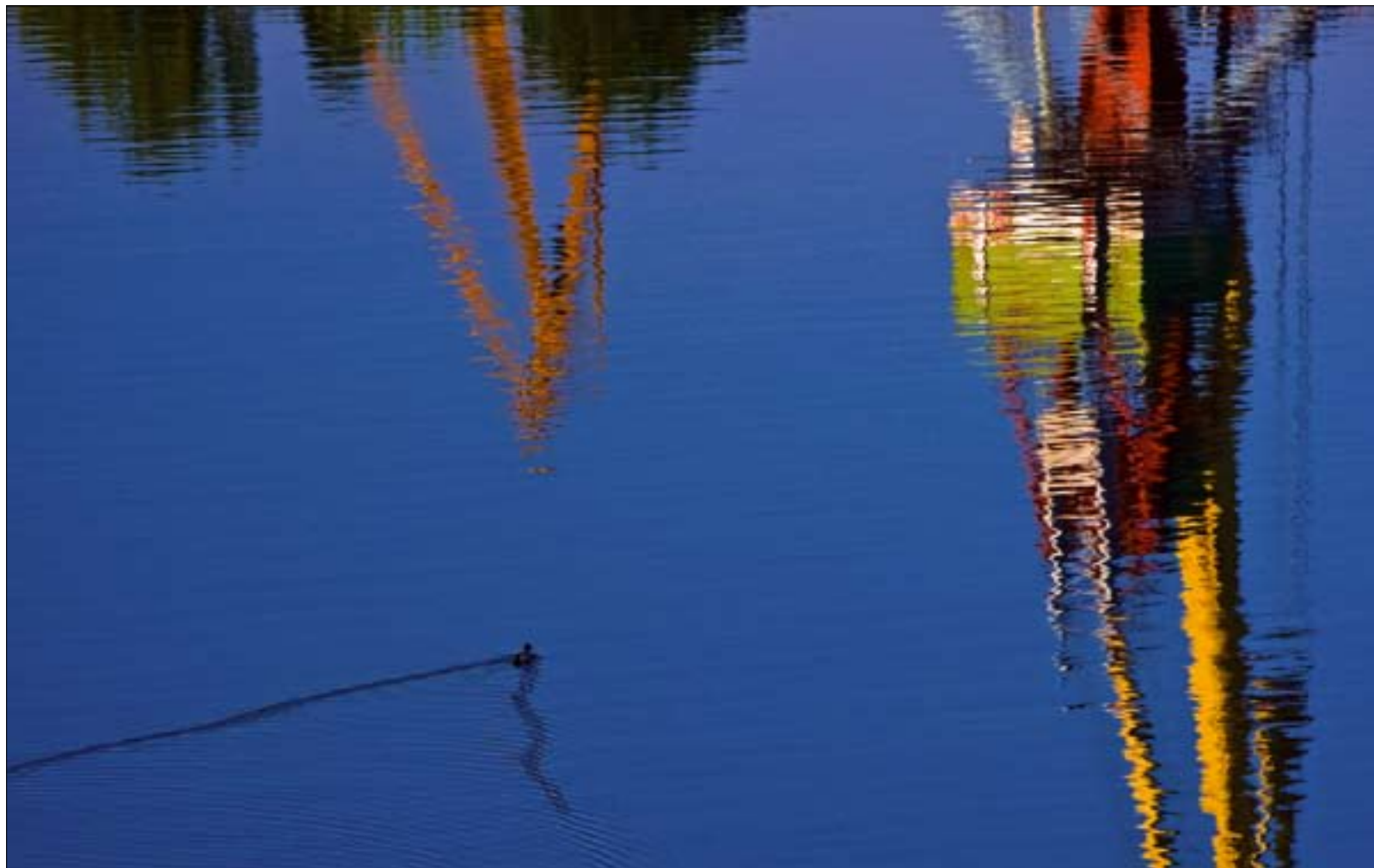
Vajda János

A közhelyek kikerüléséről és a merészebb témaválasztásról

A négy fő elem egyikeként a világ teremtéséről szóló képzetek egyik legfontosabb szakrális fogalmaként került az emberiség tudatába a víz. A fizikai felüdülés mellett a lélek épülésének is fontos meghatározója. A fáradt vándor nemcsak a szomját olthatja egy-egy forrás hűs vizével, de például az abból csörgedező patak felületén játszó fényekben belefeledkezve, a megpihenő test mellett a lélek is nyugalomra találhat.

A víz számtalan jelenlétének különféle, szinte megszámlálhatatlan, majdhogynem minden esetben megismételhetetlen megnyilvánulása a képzőművészet kiapadhatatlan forrása is. Gondoljunk csak Claude Monet Nimfák vagy Felkelő nap című impresszióira. Így hát elkerülhetetlen, hogy a fotográfia is elég bőségesen merítsen a képi lehetőségek sokaságából.

Mint minden gyakorta megörökített – azaz népszerű – téma, a ví-



Arányok. Az Újpesti-öböl vízén úszó tőkésréce szinte elvész a parti daruk tükröképe mellett. A szikrázó tavaszi naptól átszínezett képelemek ragyogóan élnek a vízfelületen.

zen megjelenő különféle tükröződések fényrajzolással leképezett látványai is nagyon könnyen válnak a megszokott, vagyis hétköznapi megfogalmazások áldozataivá. Az egyik ilyen leggyakoribb leképezési mód a nagy kiterjedésű, monumentális vízfelületek totálkénti befogása. Sokszor nem is különösebben izgalmas, vagy jobbára giccsbe hajló, naplemente, napkelte színeiben rikító eget visszaturkózva. Érdekes, esetleg a tükrözésekkel kapcsolatba hoz-

ható előtér nélkül, semmitmondó horizonton (ez esetben vízvonalon) túli háttérrel. Az ilyen kompozíciók szinte mindig pengeélen táncolnak.

Kerüljük a hatásvadász megoldásokat!

Inkább úgy kellene közelíteni ezekhez a témákhoz, hogy a látvány a tükrözés és/vagy annak meghökkentő színei nélkül is figyelemfelkeltő legyen. Ahogy Gustav Mahler, a szimfonikus zene hangzásának – és persze tartalmának is – megújítója mondta: „Az a jó szimfónia, amelynek a zongorakivonatra csupaszított váza is képes

zenei élményt nyújtani.” Ebben az esetben is igaz, hogy a kevesebb mindig több. A természet kegyéből vagy pillanatnyi szépségéből élénk táruló grandiózus látványokkal bánjunk csínján. Profánul szólva, úgy, miként

Esőárnyak. Hirtelen nyári záporból megtelt vízzel az egyik aluljáró kijárati része. A lépcsőkön közlekedő alakok 180 fokkal elfordított képe szurrealisztikus látomást varázsolt a látványból. A kép két rétegben lett kidolgozva. A felsőn megmaradtak az eredeti színek, az alsó pedig kékre lett színezve. A felső réteg effektje csak néhány részen engedte át az eredeti színeket, ezzel is erősítve a természetellenes hatást.

FOTO MOZAIK • 2009 június

a friss töltött káposztával: csak mértékkel, nehogy megfeküdjön a gyomrunkat. Kerüljük tehát a hatásvadászatot és az elcsépeelt megoldásokat is. Annyian, annyiszor készítettek már ilyet, jól is, rosszul is.

Óvatosan és ritkán élünk a tükrökép önmagában való ábrázolásával, 180 fokkal elfordítva, vagy függőlegesen tükrözve. Igyekezzünk elszakadni a nagy, természetes és állandó vízfelzínektől (folyók, tavak, tengerek stb.), keressük az időszakosan megjelenő vizek mint témák – tócsák, kiöntések, belvizek, árterek stb. – hordozta képformáló hatásokat is. A lehetőségek itt szinte kiaknázhatatlanok, csupán az unalmas képi rutinoktól kell megpróbálni elrugaszkodni. Ehhez kell az érzékeny, állandó edzésben lévő szem és az állhatatos témakutatás.

Az épített környezet is témát rejt

A fotó esetében a részletekben nem az ördög van elrejtve, hanem az ördögösség. A jó

szemmel megtalált, finom megfogalmazású, jellemző részlet nemcsak arról a környezetről mond(hat) többet, ahonnan ki-metszették, hanem bizony a fotós lelkéből fakadó érzékeny vizualitásról is. Arról nem beszélve, hogy a mindennapi szemlélő olyan látvánnyal találhatja magát szemben, amelyhez nem igazán szokott még hozzá. Itt is igaz azonban, hogy a tükröződés önmagában csak nagyon ritkán lehet megfelelő téma. Mindig meg kell találni azt a pluszt a fénytöréseken kívül, ami tartalmassá teszi a képet. Olyasmit, ami újszerű gondolatot, igazi érzést közvetíthet egy-egy természeti vagy fizikai jelenség pusztán leképezésén túl.

Érdekes a látómezőnk az épített környezetre is kiszélesíteni. Az esők után megmaradt nagyobb tócsák mellett a városi kutak, medencék vízfelületei is érdekes módon válhatnak részévé vagy varázsolhatják át egy-egy városrészlet megszokott képét. Mindez a mesterséges világítással vegyítve további képi lehetőségeket tárhat a fotósok elé. ▶



A témavariációk száma ugyanúgy valahol a végtelen közelemben van az emberi környezetben, mint a természetben fellelhető víztükrök esetében.

Ami kell hozzá, és ami nem

A vizeken megjelenő tükrözések fényképezése nem igényel különösebben speciális technikai felkészültséget vagy eszközt. Ám az expozíció pontossága és a speciális beállítások itt talán még sokkal fontosabbak, mint más esetekben. Első számú szabály: itt fontosabb a napellenző használata, mint bárhol másutt. A reflexiók azonban alaposan megváltoztatják az expozíciós viszonyokat is. Nagyon sok múlik azon, hogy ha mindenképpen valamelyik tónus elvesztésével kell számolnunk, melyiket áldozzuk fel a többi javára. Ennek megfelelően kell az összegzésben adódó expozíciós értéket valamelyik irányba eltolni. Az eltérő fényvisszaverő részfelületek mérési eredményéből ennek megfelelően

kell azt az értéket meghatározni, amellyel a kívánt tónusok megfelelő fedettségben jelenhetnek meg majd a képen. Ez különösen a filmmel dolgozók esetében fontos. Szinte elengedhetetlen az expozíciósorozat, legalább fél fényértékkel eltolva mindkét irányba. A digitális technika azonnali vizuális kontrollja, valamint a variálható érzékenységek és preferenciák meglehetősen pontos tónusvisszaadást biztosíthatnak a képi igényeinknek megfelelően. Itt viszonylag könnyű a dolgunk – persze, csak statikus téma esetében –, mert van időnk LCD-t vizslatni, meg törölgetni.

A polarizációs szűrők éppen azt szűrhetik ki, amire szükségünk van, így az alkalmazásuk nem minden esetben szerencsés. Leginkább csak akkor, ha az éggel együtt szerepel egy-egy nagyobb vízfelület a képen. Ha szerencsénk van, a vízfelületről és az égről érkező fények sarkítása 90 fokkal tér el egymáshoz képest. Ez esetben úgy sötétíthetjük az eget, hogy ezzel együtt a tükröképet a legkevésbé sem szűrjük ki a vízből. Mivel a képi ellenőrzés még analóg felvételezés esetén is adva van, az eltérő hely-

zetekben meg lehet találni az optimális kompromisszumot a szűrő beállításán.

A fekete-fehér felvételezés során nagyon fontos a megfelelő színszűrő használata. A fokozatok a képi hatás függvényei, de érdemes szem előtt tartani, hogy az égről mindig több fény érkezik, mint az előtérben lévő vízfelületekről. A főleg a narancs vagy vörös szűrőkkel nagyon erősen megszürt képeknek vagy az előtérre sült be, vagy az ég lukadhat ki rajtuk. Analóg technikánál ilyenkor célszerű fűszűrőt, vagy amennyiben a látószög megengedi, a színszűrő mellett polarizációt is használni. Még így is valószínű azonban, hogy a laborban takarással is rá kell segíteni a kiegyenlítésre. Itt megint szerencsésebb helyzetben vannak a digitális felvételezők. Egyrészt elég a polarizációs szűrőt alkalmazniuk, és majd a digitális szintelenítésnél hozzárendelhetik a megfelelő színszűrő hatást a képhez. Másrészt, több expozíciósorozatot készítve a különféle HDR programokkal állványról vagy becsatlakozásokkal (plug-in), de még az egyszerűbb összemaszkolással is olyan tónus- és árnyalatgazdagságot lehet elérni, aminek láttán a zóna technikát összegző és mestersen alkalmazó Ansel Adams is megnyálná az összes ujját. Azt hiszem, nemcsak én lennék rá kíváncsi, mit kezdene a Mester a mai kor technikájával. Képzeljék el! Mozart a szintetizátorhegyek előtt...

Álmodó Duna. A kisoroszi Dunapart festői képéhez nemcsak a kikötött csónak, hanem elhelyezkedése is sokban hozzájárul. A Visegrádi-hegység vonulatainak tükröképébe ugyanolyan szépen simul bele, mint a part ívébe.

FOTO MOZAIK • 2009 június

Török György

Tükröződés

a reklámfotós szemével

A turisztikai célú felvételek készítőitől mesés képcecsodákat vár a megrendelő. Ám csak ritkán van olyan napállás, amelynél a vízen tükröződő tükrökép ugyanolyan fényességű, mint az eredetije. Azaz: ugyanolyan fényességű, ugyanabba a zónába esik. A polárszűrő ilyenkor ritkán segít, persze, azért érdemes megpróbálkozni vele. Jobb eredményt érünk el, ha szürke átmenetes szűrővel (ND 4 vagy ND 0,60) dolgozunk. Az eget kell egy kissé sötétíteni, hiszen a tükrökép mindig sötétebb. Naplementés felvételeknél tabak vagy narancs ▶

A közkeletű vélekedés szerint a tükröződés a természetfotó és a víz házasságát jelenti. Vagy éppen valamilyen káros fényreflexet, amelyet polárszűrővel illik minimalizálni, vagy akár teljesen megszüntetni. A reklámfotós szemében legtöbbször olyan alapvető képi elem a tükröződés, amelyet kötelezően a képre kell vinni. Nem feltétlenül harsogó látvány, néha pedig úgy bujkál az avatatlan szem előtt, hogy nem is gondolunk rá. Nézzük végig a lehetőségeket!

